

SXEDIO-B.71

24.7.1974: Ο ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ ΔΗΛΩΝΕΙ ΟΤΙ Ο ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΛΑΟΣ ΘΑ ΑΠΟΦΑΣΙΣΕΙ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΟΔΟΥ ή ΟΧΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΜΕΣΩ ΕΚΛΟΓΩΝ

Στις **24 Ιουλίου 1974**, επομένη της ανόδου του στην εξουσία, ο Γλαύκος Κληρίδης έδωσε διάσκεψη τύπου στην οποία οι δημοσιογράφοι υπέβαλαν σ' αυτόν **50** ερωτήσεις.

Από αυτές αρκετές αφορούσαν το θέμα της επιστροφής του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και πέντε σχετικά με την πραγματική του ιδιότητα, αν δηλαδή θεωρούσε τον εαυτό του Πρόεδρο ή Προεδρεύοντα ή άλλως πως. Οι άλλες ερωτήσεις αφορούσαν τα σχέδια του και την κατάσταση στη νήσο που σε γενικές γραμμές τις είχε καθορίσει στο διάγγελμά του.

Στις απαντήσεις του ο Γλαύκος Κληρίδης αναφέρθηκε ιδιαίτερα γύρω από το θέμα της επιστροφής του Προέδρου Μακαρίου και διέπραξε, κατά τους αντιπάλους του, το σφάλμα να μιλήσει για διενέργεια εκλογών, στις οποίες ο Μακάριος θα μπορούσε να υποβάλει υποψηφιότητα.

Η δήλωση αυτή θα κατέτρεχε τον Γλαύκο Κληρίδη μέχρι το τέλος της πολιτικής του καριέρας.

Είπε ο Κληρίδης:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πώς θα εκφράσει ο λαός την απόφαση του εις το θέμα της επανόδου ή μη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον ανέφερα ότι πιστεύω ότι θα παραστή ανάγκη εκλογών εις το εγγύς μέλλον.

Οι ερωτήσεις που υποβλήθηκαν στον Γλαύκο Κληρίδη και οι απαντήσεις που έδωσε έχουν ως εξής:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Θα επιστρέψει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εις Κύπρον κατά το εγγύς μέλλον;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν είχαν οιαδήποτε επαφήν μετά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και εν όψει τούτου δεν δύναμαι να προβώ εις οιονδήποτε σχόλιον.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είναι ευπρόσδεκτος εάν επιστρέψω;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Αυτό είναι θέμα το οποίο αφορά τον Κυπριακόν λαόν και όχι ένα Πρόεδρον, ο οποίος έχει αναλάβει την προεδρίαν με κύριον σκοπόν να περιορίση την αιματοχυσίαν.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Όταν ομιλούμεν περί εκλογών εννοούμεν προεδρικός ή κοινοβουλευτικός και εις ποίας δίδετε προτεραιότητας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Όταν ομιλώ περί εκλογών εννοώ ότι τόσο αι προεδρικάί όσο και αι κοινοβουλευτικάί εκλογαί είναι αναγκαίαι.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Η Κυβέρνησις Σαμψών εδήλωσεν ότι θα προκηρύξει εκλογάς το αργότερον εντός ενός έτους. Ποία η στάσις σας επί του θέματος τούτου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η άποψις μου είναι ότι πρέπει να διεξαχθούν εκλογαί το ταχύτερον δυνατόν και εν πάση περιπτώσει ουχί αργότερον μερικών μηνών.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Εδηλώσατε ότι το θέμα επανόδου ή μη του Μακαρίου είναι θέμα το οποίο αφορά τον Κυπριακόν λαόν. Μας έχετε αφήσει με την εντύωσιν ότι σεις προσωπικώς δεν ευνοείτε την επάνοδον του δημοκρατικώς εκλεγέντος Προέδρου της Δημοκρατίας. Είναι ορθή η εντύπωσις αυτή;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η θέσις μου είναι ότι έχουν συμβεί πολλά πράγματα κατά τας ολίγας τελευταίας εβδομάδας και δεν δύναμαι επί του παρόντος να είπω πως θα αντιμετωπισθή αυτή η κατάστασις, θα ήτο καλύτερον προς το παρόν όπως αφήνωμεν το θέμα εις την απόφασιν του κυπριακού λαού.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Πώς θα εκφράση ο λαός την απόφασιν του εις το θέμα της επανόδου ή μη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δι' αυτόν ακριβώς τον λόγον ανέφερα ότι πιστεύω ότι θα παραστή ανάγκη εκλογών εις το εγγύς μέλλον.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Εις τας εκλογάς αυτάς θα ηδύνατο ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος να υποβάλη υποψηφιότητα διά την προεδρίαν;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εις μίαν ελευθέραν χώραν, έκαστος

πολίτης έχει το δικαίωμα να υποβάλει υποψηφιότητα εις τας εκλογάς.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Με άλλα λόγια ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος δεν αντιπροσωπεύει τον Κυπριακόν λαόν, αλλά τον αντιπροσπεύετε εσείς;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν ισχυρίσθην ότι αντιπροσωπεύω τον κυπριακόν λαόν. Ισχυρίσθην ότι ανέλαβον καθήκοντα δυνάμει του Συντάγματος και εναπόκειται εις τον κυπριακόν λαόν να αποφασίση διά δημοκρατικών εκλογών ποίος θα τον αντιπροσωπεύη.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Δύναται ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος τώρα να αντιπροσωπεύη την Κύπρον εις διεθνείς οργανισμούς, ως τα Ηνωμένα Έθνη;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εναπόκειται εις αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς να αποφασίσουν ποίος θα ομιλή εξ ονόματος της Κύπρου.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Όταν λέγετε ότι εναπόκειται εις τον λαόν να αποφασίση κατά πόσον ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος θα επιστρέψη ή όχι εννοείτε ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος δεν δύναται να επιστρέψει προτού αποφασίσει ο λαός;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δε προέβην εις οιαδήποτε δήλωσιν ως προς το πότε ο Μακάριος θα επιστρέψη εις Κύπρον. Είπα ότι κατά πόσον θα εξακολουθήση να κατέχη το αξίωμα του Προέδρου ή όχι τούτο εναποκειται.....

ΕΡΩΤΗΣΗ: Εάν εκφράση ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος την επιθυμίαν να επιστρέψη τώρα, θα του επιτρέψετε να πράξη τούτο;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Θα συνεβούλευα ότι θα ήτο μία πολύ ασύνετος ενέργεια υπό τας σημερινάς συνθήκας.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Διατί ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος δεν εξέφρασε την επιθυμίαν να επιστρέψη κατά τη διάρκειαν της τουρκικής εισβολής;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Δεν δύναμαι να είπω τίποτε επί του θέματος τούτου. Ως ανέφερα προηγουμένως δεν έχω οιαδήποτε επαφήν μετά του Μακαρίου και ως εκ τούτου δεν δύναμαι να είπω διατί επέστρεψεν ή κατά πόσον έχει εκφράσει την επιθυμίαν να επιστρέψη.

Στις δηλώσεις του Γλαύκου Κληρίδη αντέδρασε

αμέσως ο Πρόεδρος Μακάριος ο οποίος σαν δέχθηκε στη σουίτα του στο 16ο όροφο του ξενοδοχείου "Σέντραλ Παρκ" της Νέας Υόρκης, όπου διέμενε, τον βρετανό δημοσιογράφο, Τσιάρλς Φόλεϊ, γνωστό του από την περίοδο του αγώνα της ΕΟΚΑ, εξ+έφρασε απορίες.

Εγγραψε η εφημερίδα του Λονδίνου "Οψέρβερ" στις 28 Ιουλίου σε ανταπόκριση του Τσιάρλς Φόλεϊ:

" Ο Τσιάρλς Φόλεϊ παρακολούθησε στη σουίτα του Μακαρίου τον αγώνα του για επιστροφή στην Κύπρο, καθ' ον χρόνο το θέμα αυτό άρχισε να αμφισβητείται και από το δικό του αναπληρωτή στη Λευκωσία.

Εξόριστος για μια ακόμη φορά στις ΗΠΑ ο Μακαριώτατος έχει σκοπό να επιστρέψει στην Κύπρο μόλις ανοίξει ο δρόμος. Αυτό δεν συγκρούεται με την προειδοποίηση του Κληρίδη ότι θα ήτο "ασύνετη ενέργεια" για τον Μακαριώτατο να επιστρέψει τόσο σύντομα.

Ο Μακαριώτατος είπε: Δεν θα επιστρέψω πίσω μέχρις ότου οι έλληνες αξιωματικοί, των οποίων η προδοσία κατέστρεψε τη χώρα τους όσο και τη δική μου αντικατασταθούν για καλά.

Αποκομμένος από τη νήσο ο Μακάριος φαίνεται απορημένος από την εισήγηση του κ. Κληρίδη, ότι η προεδρία πρέπει να αποφασισθεί σε γενικές εκλογές τους προσεχείς λίγους μήνες.

Ο κ. Κληρίδης είπε ο Μακάριος, είναι συνταγματικός αναπληρωτής μου, εξουσιοδοτημένος να προβαίνει σε καθημερινές αποφάσεις, όταν εγώ λείπω από τη νήσο, ως συνέβη προηγουμένως. Δεν μπορεί να αλλάξει την πολιτική ή να διορίσει νέους υπουργούς, ενώ εγώ και ακόμη ευρισκόμενος στο εξωτερικό μπορώ να κάμω και τα δυο.

Ο Μακάριος λέγει ότι θα αποχωρήσει από την πολιτική και να αφιερώσει τον εαυτό του στις υποθέσεις της Εκκλησίας σε τρία χρόνια οπότε λήγει η θητεία του.

Σ' αυτό το σημείο θα ήμουν ευτυχής να δώσω στον κ. Κληρίδη την πλήρη υποστήριξη μου σε προεδρικές εκλογές και να νικήσει. Εάν δεν τον υποστηρίξω, δεν

θα νικήσει".

Η τελευταία φράση των δηλώσεων του Μακαρίου δεν ήταν προφητεία, αλλά συνείδηση της δύναμης που είχε. Και πράγματι σαν έγιναν αργότερα βουλευτικές εκλογές, ο Κληρίδης έχασε σαν ο Μακάριος δεν τον υποστήριξε (1976).

Ανερχόμενος στην εξουσία ο Γλαύκος Κληρίδης αισθανόταν ότι ήταν προεδρεύων της Δημοκρατίας και όχι Πρόεδρος (καθήκοντα προεδρεύοντος αναλαμβάνει βάσει του συντάγματος ο Πρόεδρος της Βουλής κατά την απουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας. Για να αναλάβει καθήκοντα προέδρου ο Κληρίδης έπρεπε να είχε συγκαλέσει τη Βουλή και να έδιδε ενώπιον της διαβεβαίωση όπως προβλέπει το Σύνταγμα.

Όμως ο Κληρίδης κατέστησε σαφές από την αρχή ότι δεν ήταν Πρόεδρος, αλλά Προεδρεύων και ότι ασκούσε τα καθήκοντα προέδρου. Όλα, ωστόσο, τα ανακοινωθέντα του Γραφείου Δημοσίων Πληροφοριών, πολλές εφημερίδες και ακόμα το ΡΙΚ τον αποκαλούσαν Πρόεδρο της Δημοκρατίας και όχι προεδρεύοντα.

Αυτό υποστήριζε και ο Γλαύκος Κληρίδης, δηλαδή το να αποκαλείται Πρόεδρος του έδινε ιδιαίτερο κύρος και έκλειε το στόμα του Ντενκτάς που επέμενε να γνωρίζει αν ήταν πρόεδρος ή πρόεδρος υπό την κηδεμονία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Σαφής όμως ήταν η θέση του στη έκτακτη έκδοση της επισήμου εφημερίδας της Δημοκρατίας 1113 της Πέμπτης 25 Ιουλίου 1974 όπου αναφερόταν:

"Ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων κ. Γλαύκος Κληρίδης ασκεί το λειτουργήμα του προέδρου της Δημοκρατίας από της 23ης Ιουλίου 1974 συμφώνως προς τας διατάξεις του Συντάγματος".

Γύρω από το θέμα αυτό ο Κληρίδης κλήθηκε επανειλημμένα στη δημοσιογραφική διάσκεψη της 24ης Ιουλίου να δώσει διευκρινίσεις:

ΕΡΩΤΗΣΗ: Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εις δήλωσιν του εις Νέαν Υόρκην έδωσε την εντύπωσιν ότι ενέγειτε εκ μέρους του. Είναι αληθές;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Εχω αναλάβει την προεδρίαν δυνάμει

των διατάξεων του Κυπριακού συντάγματος. Η σχετική διάταξις του συντάγματος έχει ερμηνευθή εις το παρελθόν υπό του ανωτάτου δικαστηρίου. Έχει διασαφηνισθή ότι όταν ο Πρόεδρος της Βουλής αναλαμβάνει την προεδρίαν, ούτος ενεργεί κατά την ιδικήν του κρίσιν.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Υπάρχει αντίληψη ότι έλληνες αξιωματικοί, οι οποίοι διεθύνουν την Εθνικήν Φρουράν σας ανέθεσαν την θέσιν αυτήν ή πρόκειται περί εσφαλμένης αντιλήψεως;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Το ότι ανέλαβα τα καθήκοντα μου τη παρακλήσει των ελλήνων αξιωματικών, είναι εσφαλμένη αντίληψις. Ως γωρίζετε, μετά το πραξικόπημα δεν εκλήθην υπό εκείνων, οι οποίοι διενήγησαν τούτο να αναλάβω την προεδρίαν, την οποίαν ανέλαβεν ο Νίκος Σαμψών. Επαλαμβάνω ότι ανέλαβα την προεδρίαν μόνον υπό την ιδιότητα μου ως Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων, μετά την παραίτησιν του κ. Σαμψών και από της πλευράς αυτής δεν πρέκυπτεν ανάγκη να κληθώ υπό οιοδήποτε να αναλάβω την προεδρίαν, διότι τούτο ήτο το συνταγματικόν μου δικαίωμα.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είσθε εν τη πραγματικότητι υπηρεσιακός Πρόεδρος;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Οχι ακριβώς. Το Σύνταγμα δεν προνοεί ότι ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων αναλαμβάνει καθήκοντα ως υπηρεσιακός Πρόεδρος. Έχει ορισμένας ευθύνας και μια των ευθυνών αυτών είναι να φροντίση όπως διεξαχθούν δημοκρατικά εκλογαί εντός ωρισμένης χρονικής περιόδου.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Δεν έχω εισέτι αντιληφθή σαφώς ποία είναι η συνταγματική βάσις επί της οποίας στηριζόμενος έχετε αναλάβει το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αντιλαμβάνομαι ότι καθίστασθε Πρόεδρος εις περίπτωσιν παραιτήσεως ή θανάτου του προέδρου και αναπληρωτής Πρόεδρος εις περίπτωσιν απουσίας του προέδρου. Μήπως θεωρείτε ότι το πρόσφατον πραξικόπημα παρέχει συνταγματικήν βάσιν διά την προεδρίαν σας;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Η ανάληψις της προεδρίας υπ' εμού δεν στηρίζεται επί του πραξικοπήματος, αλλ' επί των προνοιών του Συντάγματος. Η ερμηνεία, την οποίαν δίδω εις τας προνοίας αυτάς, είναι η εξής:

1ον. Δεν είμαι Πρόεδρος.

2ον. Εχω ευθύνην απέναντι του κυπριακού λαού να διασφαλίσω τας δημοκρατικές διαδικασίας, αι οποίαι προνοούνται υπό του συντάγματος.

3ον. Κατά την διάρκειαν της εξασκήσεως των καθηκόντων μου ως Προέδρου της Δημοκρατίας θα ασκώ την ιδικήν μου κρίσιν ως αύτη έχει ερμηνευθή υπό του Συνταγματικού Δικαστηρίου και δεν θα ενεργώ κάτοπιν εντολών οιασδήποτε.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Είσθε αναπληρωτής Πρόεδρος;

ΑΑΝΤΗΣΗ: Εις το Κυπριακόν Σύνταγμα δεν υπάρχει πρόνοια ή όρος περί αναπληρωτού Προέδρου. Όταν απουσίαζεν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ή ανακοίνωσις η οποία ανεγράφετο εις την επίσημον εφημερίδα της Δημοκρατίας ήτο ότι ο Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων αναλαμβάνει καθήκοντα Προέδρου της Δημοκρατίας. Το σύνταγμα προνοεί περί έλληνος Προέδρου και τούρκου αντιπροέδρου, αλλά δεν προνοεί περί αναπληρωτού Προέδρου.

Στην ίδια διάσκεψη ο Γλαύκος Κληρίδης απάντησε και σε άλλες ερωτήσεις που αφορούσαν τον τρόπο που θα δρούσε. Είπεν ότι δεν θα συμφωνούσε σε διχοτόμηση, δεν θα άλλαζε η εξωτερική πολιτική της Κύπρου και απέφυγε να πάρει θέση γύρω από το εκκλησιαστικό θέμα.

Σαν ρωτήθηκε για τους έλληνες αξιωματικούς που ήταν η αιτία της κρίσεως ήταν πολύ επιφυλακτικός για να μη προκαλέσει προφανώς τους αξιωματικούς που συνέχιζαν να παραμένουν στο νησί και να ελέγχουν όλα τα πόστα:

"Επί του παρόντος εις Κύπρον επικρατεί κατάστασις γενικής επιστρατεύσεως και δεν έχει ακόμη γίνει πλήρως βέβαιον ότι αι εχθροπραξίαι δεν θα επαναληφθουν. Δεν έχω επί του παρόντος εξετάσει το θέμα των ελλήνων αξιωματικών, της Εθνικής

Φρουράς ή των αναγκών της Εθνικής Φρουράς δι' επάνδρωσιν υπό ελλήνων αξιωματικών. Τούτο είναι θέμα το οποίον θα εξετασθή αργότερον, όταν θα διαπιστωθή ποίαι είναι αι ανάγκαι της Εθνικής Φρουράς κατά την διάρκειαν της περιόδου διεξαγωγής των συνομιλιών προς εξεύρεσιν λύσεως του κυπριακού προβλήματος. Εν καιρώ τω δέοντι το θέμα τούτο θα συζητηθή μεταξύ της ελληνικής και της Κυπριακής Κυβερνήσεως".